

КОНТРАКТ ТВІННІНГ

**Розробка нових статистичних методологій і показників в окремих сферах
статистики згідно зі статистичними стандартами ЄС**

Україна

ЗВІТ ПРО НАВЧАЛЬНИЙ ВІЗИТ

щодо

Класифікації в статистиці виробництва

Компонент 1.5, захід 1.5.3

Учасники навчального візиту:

Овденко Людмила Миколаївна, директор департаменту статистики виробництва
Петренко Ірина Станіславівна, заступник директора департаменту статистики виробництва-
начальник відділу короткострокових показників статистики промисловості
Постолук Наталія Григорівна, начальник відділу статистики продукції добувної
промисловості, електроенергетики, водо- та газопостачання департаменту статистики
виробництва

23-25 травня 2012 року

Версія: Остаточна

		 STATISTICS DENMARK

Київ - 2012

Прізвище автора, адреса, електронна адреса (зберігається актуальна інформація)

Овденко Людмила Миколаївна
Державна служба статистики України
вул. Шота Руставелі, 3
Київ, 01601
Україна
тел: +38044 2876133
ел. адреса: l.ovdenko@ukrstat.gov.ua

Петренко Ірина Станіславівна
Державна служба статистики України
вул. Шота Руставелі, 3
Київ, 01601
тел: +38044 2870346
ел. адреса: i.petremko@ukrstat.gov.ua

Постоліук Наталія Григорівна
Державна служба статистики України
вул. Шота Руставелі, 3
Київ, 01601
Україна
тел: +38044 2872733
ел. адреса: n.postoliuk@ukrstat.gov.ua

Зміст

1. Загальна частина	4
2. Оцінка та результати.....	4
2. Висновки та результати.....	8
Додаток №1. Особи, з якими були проведені зустрічі.....	9

Перелік скорочень

ТЗ	Технічне завдання
ДССУ	Державна служба статистики України
СД	Статистична служба Данії

1. Загальна частина

Навчальний візит представників Держстату України до Центрального статистичного департаменту Литовської Республіки (далі – ЦСД Литви) відбувся в рамках реалізації компонента "Класифікації в статистиці виробництва" проекту Twinning № UA10/ENP-PCA/FI/26 "Розробка нових статистичних методологій та показників в окремих галузях статистики відповідно до статистичних стандартів ЄС".

Головною метою навчального візиту було вивчення досвіду впровадження і підтримки PRODCOM у статистиці промисловості, ознайомлення з практикою здійснення ретроспективних розрахунків.

2. Оцінка та результати

Відповідно до технічного завдання, погодженого МЗС України листом від 10.05.2012 № 630/17-142-2905, були розглянуті такі питання.

1. Ознайомлення з організаційною структурою ЦСД Литви (А.Гібайте-Куджмене, В.Кунігіліене). ЦСД Литви – урядова установа в галузі статистики, діяльність якої належить до компетенції Міністра фінансів Литви. Організаційна структура та Програма статистичних робіт затверджуються Урядом Литви за поданням Міністра фінансів. Звітно-статистичну документацію затверджує ЦСД Литви. Відділи ЦСД Литви згруповані за чотирма напрямками статистичної діяльності: макроекономічна статистика, статистика підприємств, соціально-демографічна статистика, інформаційні технології. Також у структурі ЦСД Литви діє 5 регіональних відділів, які здійснюють збір і первинну обробку статистичних даних (аналіз, контроль, редагування).

Короткострокова статистика промисловості та статистика виробництва за PRODCOM зосереджені у відділі статистики промисловості, у якому працюють 9 фахівців.

2. В.Кунігіліене презентувала вимоги Євростату щодо показників якості статистичних даних (загальна політика). Принцип 4 Кодексу норм європейської статистики зобов'язує країни постійно працювати у напрямі покращення процесу підготовки статистичного продукту і його якості.

3. Ознайомлення з практикою застосування PRODCOM у спостереженнях із виробництва продукції в Литві в контексті реалізації методологічних вимог Євростату і водночас задоволення потреб національного користувача (Ж.Голд, Ю.Максименкене). Згідно зі стратегією Євростату список переглядається щорічно і обстеження за PRODCOM є річним. Основними показниками обстеження з виробництва продукції є кількість виробленої та реалізованої продукції, вартість реалізованої продукції. Відповідальним за розробку національної версії PRODCOM у Литві є підрозділ класифікацій.

У європейському PRODCOM код має 8 знаків. У національній версії списку PRODCOM код доповнено 2 цифрами, відповідно він стає десятизначним (10.14.11.00.10). У національній версії нараховується 160 кодів, у т.ч. передбачені коди для продукції тих галузей, які не включаються Євростатом до списку PRODCOM (добувної промисловості, нафтопереробки та ін.). Національна номенклатура містить також шестизначні коди (рівень CPA 2008), до якого агрегуються дані щодо випуску, у т.ч. і за кількістю, якщо дозволяє одиниця виміру.

Національна версія PRODCOM у звітності Литви змінюється не щорічно, оскільки це дорого, у разі незначних змін стара номенклатура використовується декілька років поспіль. При цьому перед передачею до Євростату дані

перераховуються за кодами PRODCOM відповідного року. Для перерахунку інформації створюють ключі переходу (в обидві сторони), присвоюючи по одному коду, якщо код розділяється.

Для задоволення національних потреб обстеження за PRODCOM проводиться щомісячно. Це є можливим з огляду на те, що в Литві номенклатура продукції, що виробляється, є відносно невеликою (1600 позицій проти 4900 за PRODCOM.). Таким чином, на підставі інформації за 12 місяців у кінці лютого після звітного періоду отримуються дані за рік, тобто в досить ранні терміни як для річної інформації.

Збирання статистичних даних за PRODCOM поширюється на всі підприємства/місцеві одиниці (включаючи індивідуальних підприємців), які фактично здійснюють випуск продукції, зазначеної в переліку PRODCOM, за умови, що виробництво здійснюється на національній території. При цьому має бути забезпечено не менше 90% від обсягу виробленої продукції.

У Литві за основу відбору беруться промислові підприємства (річний дохід більше 200 тис. литів і більше 4-х працюючих), а також підприємства, де промисловість є другорядним видом діяльності, з доходом більше 0,5 млн. литів. Сума доходу вибраних підприємств на рівні класу (4 знаки) NACE rev.2 має перевищувати 90% від суми доходу підприємств цієї галузі. Якщо сума менша, то добираються найбільші з тих, що не увійшли, а також і інші з цього переліку, якщо вони переважають у випуску того чи іншого виду продукції із списку PRODCOM або продукція є унікальною (єдиний виробник виду продукції). Правило 1%, коли продукція країни не враховується, якщо її вартість менше 1% від вартості всієї європейської продукції, – не виконується. Виробництво продукції харчової промисловості відстежується міністерством з питань сільського господарства. При формуванні сукупності діє принцип пріоритетності національного рівня.

Безпосередній розгляд статистичного спостереження за формою P-12 "Звіт підприємства про виробництво промислової продукції і послуг" було одним із двох ключових питань зустрічі. Національна версія обстеження з виробництва продукції за PRODCOM містить показники: валовий випуск продукції (total production), кількість і вартість реалізованої продукції на внутрішньому ринку, кількість виробленої продукції із давальницької сировини (замовника) та вартість наданих послуг з її виробництва. Форма P-12 складається з 2-х розділів (в інструкції є пояснення окремо до кожного з них).

Форма P-12 разом з інструкцією щодо заповнення розміщена на сайті. Крім того, на сайті розміщені методика спостереження литовською мовою і коротка методика – литовською і англійською мовами, що відповідає литовській практиці для всіх форм. Також в інтернеті є доступ до чинного переліку PRODCOM та ключі переходу від PRODCOM до Комбінованої номенклатури.

Збір даних від підприємств, увід інформації, перевірка, коригування здійснюється безпосередньо 5-ма територіальними відділами статистики. Половина звітів надходить в електронному вигляді (закладено тільки основні контролю) і завантажується в базу. Програму вводу первинної інформації готує програміст. На рівні підприємства закладено всі можливі арифметичні та логічні контролю, є можливість порівняти дані з інформацією за попередній місяць. Для агрегації даних використовуються математичні пакети SAS, ORACLE, SQL Navigator.

Річна інформація в кінці червня публікується окремим виданням, розміщується в базі даних (у т.ч. по 10 регіонах) і на сайті, передається до Євростату, ООН. Також надається на різноманітні запити користувачів (робота

здійснюється фахівцями окремого відділу ЦСД, який відповідає за публікаційну роботу). За підсумками спостереження здійснюється підготовка звіту з якості, який розміщується на сайті. При цьому для задоволення національних потреб щомісячно здійснюється публікація даних щодо виробництва продукції за основними позиціями.

4. Ознайомлення з організацією короткострокового обстеження промислових підприємств і методикою розрахунку індексу промислової продукції в Литовській Республіці (Н.Гребінська). Метою місячного статистичного спостереження за формою Р-11 "Короткострокові статистичні показники в промисловості", яке проводить відділ статистики промисловості ЦСД, є розробка статистичних даних, гармонізованих із Регламентом ЄС № 1165/1998 і № 1158/2005 щодо розрахунку короткострокових показників, а саме: індексу промислової продукції (у т.ч. за основними промисловими групами), нових замовлень, замовлень на внутрішньому ринку та зовнішніх замовлень, обороту, внутрішнього та зовнішнього обороту, а також показника відпрацьованих людино-годин. При цьому дані щодо чисельності працюючих та заробітної плати формуються з адміністративних джерел, а за показники цін виробників промислової продукції, цін виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках відповідає відділ цін ЦСД.

Спостереженням за формою Р-11 охоплені підприємства з основним видом діяльності у промисловості (далі – ОВД). Оскільки в Литві більшість підприємств займається одним видом діяльності (або він суттєво переважає другорядний вид діяльності), такий підхід дозволяє загалом виконувати вимогу Євростату щодо одиниці обстеження, якою є одиниця виду економічної діяльності. ОВД визначає ЦСД і всі міністерства та відомства його використовують.

У підрозділі щорічно проводяться роботи з підготовки до проведення обстеження: перегляд анкети/підготовка нової (за необхідністю), перегляд методичних вказівок, підготовка й оновлення методики, інші роботи, пов'язані з методикою, підготовка завдання спеціалістам з вибірки, актуалізація суб'єктів господарювання, підготовка списку таких суб'єктів. Важливими є такі роботи, як підготовка плану вибірки, підготовка/перегляд завдання програмістам, підготовка листів територіальним відділам, які відповідають за збір, увід і контроль даних, консультації і навчання фахівців у регіонах (за необхідністю).

Для спостереження використовується стратифікована випадкова вибірка, яка формується на основі списку діючих підприємств (орієнтовно 7,5 тис.), підготовленого підрозділом статистичного реєстру. Кожен вид діяльності на рівні групи NACE розбивається на 3 групи: 1-9, 10-49, 50 і більше. При цьому підприємства з чисельністю 50 і більше підлягають суцільному обстеженню.

Також протягом року здійснюється актуалізація сукупності. Відділ щокварталу отримує та має можливість відстежувати зміни, які відбуваються в реєстрі підприємств (нові підприємства, ліквідовані), а також інформацію за показником чисельності працюючих з адміністративних джерел по підприємствах, які не включені у вибірку. Це дозволяє, зокрема, оперативно виявляти та підключати нових респондентів, які різко наростили обсяги промислового виробництва. Також з метою збереження динамічного ряду виконуються операції заміщення у випадку передачі/продажу потужностей тощо. Крім того, ретельно відстежуються зміни в ОВД респондента. Хоча у цій

роботі керуються правилом стабільності, але у виключних випадках ОВД підприємства може бути змінено посеред року (відповідно актуалізується він і у статистичному реєстрі).

Загальні підходи до організації спостереження (збір даних, обробка, аналіз, публікація) у цілому відповідають підходам, що використовуються для інших обстежень (див. пункт 3).

Для розрахунку індексу промислової продукції в Литві використовується показник "Реалізовано промислової продукції і послуг в діючих цінах без ПДВ і акцизу" із місячного обстеження підприємств, який коригується на індекс цін виробників (дефлятування). Слід зазначити, що у випадку виробництва продукції з давальницької сировини у розрахунок індексу включається повна вартість продукції. Розрахунок здійснюється за видами діяльності на рівні групи НАСЕ (рівень визначається, зважаючи на частки країни у сумі ВДВ країн Євросоюзу) і вище та за основними промисловими групами (ОПГ). Використання цього методу дозволяє розраховувати індекс промислової продукції в стислі терміни. З інформацією щодо індексу промислової продукції ЦСД Литви виступає на 21 день (термін Євростату на 45 день). Публікація містить нескориговані дані та індекси промислової продукції з поправкою на календарний і сезонний чинники.

5. Ознайомлення з процедурою підготовки і передачі даних до Євростату на прикладі даних щодо виробництва продукції за переліком PRODCOM. У своїй роботі литовські колеги використовують технічне керівництво, надане Євростатом. Документ містить повний опис вимог до файлу для передачі даних (вступ, загальна інформація, структура, опис кожного стовпця, приклади). Процедурою також передбачено використання відповідного програмного забезпечення: SAS 9.1, Excel і SQL Navigator 4.

6. Розглянуто приклади застосування в статистиці промисловості Литовської Республіки європейських підходів до здійснення ретроспективних розрахунків динамічних рядів (Номеда Братчиковене). З метою запровадження НАСЕ rev.2 у статистичну практику в ЦСД Литви було проведено роботи з перерахунку динамічних рядів за показниками. Згідно з вимогами Євростату динамічні ряди в короткостроковій статистиці, зокрема щодо індексів, мали бути перераховані якомога глибше, але не менше ніж до базисного 2005 року. Першим етапом роботи з перерахунку за новою класифікацією було подвійне кодування одиниць у статистичному реєстрі за 2005-2007 роки, що дозволило за наявності мікроданих, сформованих за основним видом економічної діяльності (про що зазначалося раніше), застосувати мікрометод до даних за вказані роки з подальшим аналізом отриманих результатів. Було розраховано три групи коефіцієнтів (за кількістю підприємств, працюючих і обсягом обороту) та зазначено, що матриці коефіцієнтів були недостатньо стабільними. Коефіцієнти розраховано для різних рівнів класифікації (наприклад: з рівня групи (3 знаки) на рівень класу (4 знаки) і навпаки). Дані за 2008 рік збирались у двох класифікаціях rev.1 та rev.2.

Наступні етапи роботи включали: тестування методів перерахунку динамічних рядів даних (застосовано 2 моделі перерахунку: багато видів діяльності в один і один до багатьох), перерахунок рядів за 2000-2004 роки, оцінка результатів (коефіцієнт варіації – до даних 2005-2008 років, абсолютна

відносна погрішність – 2000-2004 років) та підготовка підсумкових динамічних рядів даних за NACE rev.2. У промисловості ретророзрахунки за всіма показниками (чисельності, обороту, замовлень) виконувалися на рівні групи NACE rev.2 (3 знаки). Розрахунок даних здійснювався в єдиному програмному забезпеченні у відділі вибіркового методів.

За 2005-2007 роки ряди даних по продукції у випадку складного переходу (m : n) перекодовувались експертним шляхом (якщо була можливість такої оцінки) або за першим кодом. Протягом 2008 року збір даних щодо виробництва продукції здійснювався за списками PRODCOM 2007 та 2008 років, що дозволило отримати перехідні коефіцієнти та здійснити оцінку, а де було необхідно, й перегляд ретроспективних рядів, отриманих раніше. Такий підхід до перерахунку у два етапи здійснювався з огляду на відносно невелику номенклатуру продукції, що виробляється промисловістю Литви.

7. Корисним є також отриманий досвід з координації і взаємодії Євростату і ЦСД Литви.

Навчальний візит було організовано на високому рівні. Заплановані заходи дозволили ознайомитися з питаннями, які передбачалося вивчити у відповідності із технічним завданням.

2. Висновки та результати

Набуті знання і практичний досвід литовських колег будуть використані українськими фахівцями при розробці проекту переліку продукції промисловості для статистики виробництва (який базуватиметься на CPA 2008 і PRODCOM) та підготовці обстеження з виробництва продукції за PRODCOM, а також у ході здійснення перерахунків динамічних рядів у статистиці промисловості у зв'язку із запровадженням нових класифікацій.

Додаток 1. Особи, з якими були проведені зустрічі

Статистична служба Литви

А.Гібайте-Куджмене – перший заступник Генерального директора

В.Кунігілієне – завідувач відділу статистики промисловості

Н.Гребінська – заступник завідувача відділу статистики промисловості

Ж.Голд, Ю.Максименкене, Ж.Грігянець – фахівці цього ж відділу

Н.Братчиковене – головний спеціаліст відділу методології та якості.